

Okrogla miza v Vodichah

Jerneju Kopitarju vremena se jasniijo

Tudi Jerneju Kopitarju, znamenitemu Slovencu, rojenemu v Repnjah pri Vodichah, se skoraj stoletje in pol po njegovem rojstvu vremena jasniijo. Zavoljo spleta različnih okoliščin v naši preteklosti so tega znamenitega moža našega rodu vedno nekoliko odrivali na rob dogajanj, nikoli mu ni bila namenjena široka beseda pojasnjevanja njegovega delovanja, pogosto so mu pripisovali zlobnosti in le redki so se doslej posvečali zaslužnim učinkom njegovega dela in življenja. Veliko drugače o Jerneju Kopitarju razmišljajo Srbi, saj je s svojimi spodbudami repenjski Jernej odločilno vplival na Vuka Stefanovića Karadžića, kar je imelo resnično daljnosežne posledice za ta južnoslovanski in nam bratski narod.

Pod pokroviteljstvom Kulturne skupnosti Ljubljana Šiška so bili tokrat že drugi zapored v Vodichah od 20. do 23. novembra takojimenovani Kopitarjevi dnevi. Tehtno in zanimivo kulturno prireditve so pripravili v krajevni skupnosti Vodice s požrtvovalnim sodelovanjem šolnikov vodiške osnovne šole Franc Marn. Na pleča prirediteljev je padlo vse tisto, kar ponekod opravljajo prav za to ustanovljene organizacije z velikim poklicnim štabom, z zaledjem tiska in drugih medijev obveščanja, ki se na Kopitarjevih dnevih '85 tako rekoč sploh niso pojavili, da bi zapisali ali objavili besedo ali dve o nečem, kar je tudi pomembno za slovenski kulturni prostor. Pa kljub temu so tamkajšnji prireditelji svoje delo opravili brezhibno in z velikim veseljem.

Osrednji dogodek Kopitarjevih dnevov '85 je bil nedvomno program 22. novembra, ko so se zjutraj srečali predstavniki Osnovne šole Franca Marna iz Vodice in predstavniki Osnovne šole Vuk Karadžić iz Tršiča, rojstnega kraja srbskega nacionalnega velika. Popoldanski študijski dan je bil namenjen raz-

jasnjevanju osebnosti Jerneja Kopitarja, zaključil pa se je z okroglo mizo, ki je skušala odgovoriti na marsikaj nejasnega, hkrati pa tudi o sami prireditvi, ki prerašča okvire krajevnih skupnosti in bi bilo prav, da ji potrebno pozornost posveti naš celotni slovenski kulturni prostor.

Nosilca študijskih ur sta bila tokrat profesor dr. Jože Pogačnik, ki je prispel iz Osijeka in profesor dr. Štefan Barborič. Doslej stereotipno odljudno osebnost Jerneja Kopitarja nam je prav Jože Pogačnik predstavil v novi luči, saj je dolgo z ljubeznijo raziskoval življenje velike evropske kapacitete takratnega časa. Poenostavljeno povedano, vse preveč osebnost Jerneja Kopitarja gledamo skozi spor ob »Kranjski čbelici« in s svojo naklonjenostjo Prešemu delamo krivico velikemu duhu Jerneja Kopitarja. Za ilustracijo smo slišali tudi tole:

»V svojih raziskovanjih,« je dejal Jože Pogačnik, »sem ugotovil, da je denimo Jernej Kopitar imel na Dunaju v neki kavarni svoje omizje, kjer so se družili Slovenci; pogosto je bilo prav zabavno. Na svetlo sem izbežal tudi pisma 16 Kopitarjevih ljubic.«

Seveda ti podatki Kopitarja osvetljujejo kot človeka, želnega življenja. Po drugi strani pa je veliki dunajski cenzor imel nadzor nad vsemi jugoslovanskimi jeziki, bil v službi cesarja in kneza Mettemicha, pri vsem tem pa je imel vendarle svoj koncept razumevanja bivanjskih problemov južnoslovanskega področja, se ukvarjal z njihovo jezikovno in socialno razčlenitvijo, kazal na Slované kot enoto z njihovo številčnostjo in politično močjo. Med drugim je denimo Jernej Kopitar med južnoslovanskimi jeziki že ugotovil makedonsko strukturo jezika in za marsikoga je bil najboljši filolog avstrijskega cesarstva. Prof. dr. Štefan Barborič je posvetil svoje besede

Kopitarjevemu razumevanju ljudskega pesništva in pri tem poudaril:

»Kopitar je bil za tiste čase redko izobražen mož v Evropi, njegova razgledanost je daleč presežala zgolj slovničarstvo. V opombah pod črto je mogoče zaznati veliko poznavanje zgodovinskih in političnih razmerij, saj je denimo v Trubarju videl poleg ostalega tudi velikega človeka in domoljuba.«

Buda Milenković, pesnik in zastopnik Tršiča, je opozoril na odločilno srečanje dvojice velikanov duha decembra 1806. leta na Dunaju in njegov velik pomen. Zdi se, da v Srbiji veliko bolj poznajo osebnost Jerneja Kopitarja, kakor pri nas doma, nedvomno pa ima tamkaj ceno, ki mu pripada. To je očitno tudi iz nove televizijske nadaljevanke o Vuku Stefanoviću Karadžiću, kjer je Jerneju Kopitarju posvečeno eno od nadaljevanj. Kakorkoli že, Kopitarjevi dnevi '85 so osvetlili tega moža celoviteje, kot doslej. Zanimivo, da so prireditelji povabili marsikaterega od slovenskih kulturnih in javnih delavcev, a jih enostavno ni bilo. Ali to pomeni, da smo, kot že ničlokokrat, veliki v besedah in sila majhni pri delu? Anka Tominšek, predsednica skupščine občine Šiška, pa je za konec dejala:

»Nedvomno je umesten napor, da Kopitarja kot človeka organizirano opredelujemo z veliko širšimi razsežnostmi.«

Letošnji Kopitarjevi dnevi so torej končani. Namen Vodičanov je vreden vsega razumevanja, saj navezadnje ne govorimo o nekem tujcu, ampak o domačem človeku, ki mu je bila nemara preteklost nekoliko krivična. Je pa Jernej Kopitar eden izmed dveh Slovencev, ki sta z zlatimi črkami zapisana na častni tabli dunajske Filozofske fakultete. Drugi je Fran Miklošič.

Bogomir Šefić

Poznamo slovenski živelj onkraj Karavank?

Bližnja srečanja prve vrste

Resnično, koliko poznamo avstrijsko Koroško in slovenski živelj onkraj Karavank? V naši zavesti še največ ostaja knežji kamen, Gospa Sveta, sem ter tja nas vznemirja neizpolnjeni 7. člen avstrijske državne pogodbe, opaja nas lepa pesem, čarne doline, tiha jezera, šumeči gozdovi. K temu gre navreči idealizirano in površno predstavo o klenem slovenskem kmetu, ki trmasto vztraja pri materinem jeziku, morda nekaj vesti o treh tovarnah, dvojezičnem šolanju in še kaj. Koliko pa v resnici poznamo del svojega narodnega telesa v Avstriji? Malo, površno in idealizirano, bi se glasil odgovor na zastavljeno vprašanje. Vsaj taka je bila ugotovitev udeležencev okrogle mize »Koroška nekoliko drugače« v okvirih šišenskih Ostrovharjevih srečanj, ki so potekala v naši občini od 16. pa tja do 26. novembra letos.

Za okroglo mizo »Koroška nekoliko drugače«, kjer so si udeleženci precej zbistрили predstave o slovenski narodni manjšini, vpeti v sodobne avstrijske tokove, gre zahvala občinski konferenci SZDL, Vukašin Lutovac, predsednik, pa je tudi zagotovil, da bodo srečanja potekala poslej tudi med ljudmi, kajti edino tako je mogoče dojemati človeške razsežnosti avstrijske Koroške in mesta naše narodne manjšine v njej. V triumfem zanimivem, poučnem razgovoru so sodelovali tudi predstavniki koroških Slovencev Janko Malle, tajnik slovenske prosvetne zveze, Mirko Messner, član CK Komunistične partije Av-

strije in koroškega deželnega vodstva, Vida Obid, članica narodnega odbora Zveze slovenskih organizacij in urednica literarne revije »Mladje«, Jože Rovšek, tajnik Koroškega partizanskega pevskega zbora in Andrej Mohar, urednik »Kladiva«.

Narod mora zasledovati svojo ekonomsko moč, vendar so sogovorniki povedali, da je najbolj organizirana oblika slovenskega gospodarstva zadružništvo. Slovenski kapital so ne more ponášati s številnimi narodnozavednimi podjetniki, avtomatizma, ki bi zaposlenim krepil narodno zavest z delovnim mestom, pa ni pričakovati.

Tudi na Koroškem je razslojevanje dobilo maha, socialna osnova slovenske politike se je spremenila, saj se ustvarja pravi delavski razred. Nova generacija tudi nima več vezi z narodnoosvobodilnim bojem, kako je tudi sicer z avstrijsko nacionalno zavestjo? Na teh tleh se Slovenci srečujejo z nemškimi nacionalizmom in prav zato se pogosto povezujejo z demokratičnimi elementi v avstrijski družbi, vendar take povezave lahko vodijo v raznarodovanje. Tako posebnega političnega uspeha Slovenci ne beležijo, pri tem pa se zastavlja vprašanje, kako neki je s kulturno uspešnostjo? Je sila razvejena in številna, vendar je potisnjena na raven folklornih oblik, ki se odtušajo stvarem vsakdanjiku. Lepo je povedal Janko Malle:

»Nimamo izkušenj s sodobnimi tokovi avstrijske

kulture, čeprav so materialne možnosti. Celo zvezni minister nas je vprašal, kaj imamo poleg zborov, folklornih skupin? Kaj je tisto, kar nas lahko identificira kot Slovence, kaj je naša narodna identiteta? Odras naše razcepljenosti je tudi dejstvo, da si v Domu Ivana Cankarja, denimo, nismo upali zapeti partizanske pesmi, čeprav Koroška ima svojo preteklost med narodnoosvobodilnim bojem.«

Vendar je lepo, da se vse številnejši zavedajo resnice in jo skušajo spreminjati. Pogovori so potekali tudi o odnosu matične domovine do koroških Slovencev, se dotikali številnih strankarskih nasprotij, zablod politikov, pa tudi poguma, ki ga vendarle v oblikah avstrijske demokracije Slovenci uveljavljajo. Kako je tudi z informiranjem v matični domovini? Zdi se, da bi padli na najpreprostejšem izpitu znanja: koliko prebivalcev Prusnikove ulice v Krajevni skupnosti Šentvid bi n. pr. vedelo, kdo je bil Karel Prušnik? Kakorkoli že, okrogla miza »Koroška nekoliko drugače« je vendarle bila velika šola vsem udeležencem, katerih krog pa bo nujno razširiti predvsem zavoljo naše človeške in narodne zavesti.

Bogomir Šefić